

lovat pravdu vštěpoval vždy svým studentům a posluchačům, vedl k této zásadě své spolupracovnice. Jeho místo v zápase o nové české myšlení je místem komunisty, který vždy a všude bojuje za pravdu, který vychází ve své činnosti z poznání že: „Pravda je jen jedna, bezadjektivní, a ta byla vždycky zbraní lidu, stejně jako lid byl zbraní její“.

Ladislav Hrzal

Valné shromáždění Slovenské sociologické společnosti při Slovenské akademii věd

Znovu po pěti letech se v dubnu konalo v Bratislavě Valné shromáždění Slovenské sociologické společnosti při Slovenské akademii věd, jehož se zúčastnila asi polovina členů Společnosti.

Valnému shromáždění předsedala dosavadní předsedkyně Slovenské sociologické společnosti J. Jančovičová. V desetičlenném předsednictvu byli dále akademik A. Sirácky, akademik Vl. Cirbes, prof. J. Zvara a V. Bauch, ředitel sociologické sekce Ústavu pro filozofii a sociologii Slovenské akademie věd.

Zprávu o činnosti přednesl J. Karásek, dosavadní místopředseda Slovenské sociologické společnosti. V úvodu hovořil o nutnosti konfrontace marxistické a buržoazní sociologie a analýzy protimarkxistických teorií. Zdůraznil výraznou ideologickou funkci sociologie a její angažovanost při realizaci závěrů XV. sjezdu KSČ. Mezi úkoly Slovenské sociologické společnosti uvedl též nutnost spolupráce s Československou sociologickou společností při ČSAV, sociologickými pracovišti a společenskými organizacemi a dále odbornou a jazykovou přípravu delegátů na Světový sociologický kongres v Uppsale ve Švédsku v r. 1978, přičemž zdůraznil kolektivní odpovědnost za přípravu odborných vystoupení na konferencích. Zdůraznil také potřebu aktivizace činnosti jednotlivých sekcí, jichž je zatím osm (metodologická sekce, sekce sociologie práce, zemědělství, kultury a volného času, rodiny a zaměstnané ženy, mládeže, urbanizace a národnostní vztahů) a v jejichž činnosti existují dosud určité rezervy. V závěru naznačil, že se uvažuje o organizování sociologických večerů, setkání slovenských a polských sociologů apod.

Po zprávě revizní komise předal pak M. Daňo jménem ÚV SSM zlaté medaile za socialistickou výchovu prof. J. Zvarovi a prof. M. Suchému a stříbrnou medaili s. R. Roškovi. Odznakem Petra Jilemnického byl vyznamenán L. Macháček.

Následovalo 13 diskusních vystoupení, v nichž se promítly některé aktuální problémy, jako žádoucí spolupráce Slovenské sociologické společnosti, zejména její sekce sociologie práce, s Vědeckotechnickou společností (akademik M. Mahel), potřeba věnovat větší pozornost sociálnímu plánování a sociologickým aspektům problémů životního prostředí

(D. Franců), význam překladatelské činnosti (L. Macháček), pořádání absolventských seminářů pro sociology (B. Majdová), zájem o zřízení sekce sociologie zdravotnictví (L. Lubelec), potřeba vytvářet v sekcích teoreticko-metodologickou bázi pro výzkumy (E. Malá), zakládání mezinárodních výzkumných týmů a ujasnění edičního programu vydávání sociologické literatury na Slovensku (R. Roško), práce mladých sociologů ve Slovenské sociologické společnosti (J. Košta), spolupráce se Socialistickou akademií a možnost zřízení sekce socialistického způsobu života (V. Wagner), otázky životní úrovně v socialistické společnosti (Sv. Zeman), otázky principu stranickosti a světónázorové orientace vědeckého pracovníka, povinnost společenských věd prohlubovat vědomí ideologických zápasů dvou světových soustav, účast vědeckých pracovníků na ideologicky angažované publicistice a nutnost komplexních sociálních výzkumů s využitím interdisciplinárních aspektů (akademik Vl. Cirbes) a potřeba integrovaného vědeckého zkoumání (například otázky vědomí spolu s filozofy (V. Bauch). Jméno Československé sociologické společnosti při ČSAV vystoupil její předseda prof. J. Zvara, který seznámil Valné shromáždění Slovenské sociologické společnosti s jednáním a závěry Valného shromáždění Československé sociologické společnosti při ČSAV, které se konalo dne 4. listopadu 1976 v Brně.

J. Jančovičová ve svém shrnutí diskuse uvedla, že není nedostatek námětů pro práci, ale spíše je problém jejich realizace. Je třeba vzájemně propojit činnost jednotlivých sekcí a pomáhat vzájemnému sepětí teorie a praxe. Větší pozornost je nutno věnovat sociálnímu plánování a sociologickým aspektům životního prostředí. Jednotlivé sekce by měly představovat teoreticko-metodologickou bázi pro výzkumy, přičemž je třeba výzkumné práce uvádět v život, aby pomáhaly činnosti sociologické společnosti. Za velmi podnětné označila návrhy zříditi sekci sociologie zdravotnictví a sekci socialistického způsobu života a vytvořit při předsednictvu Slovenské sociologické společnosti ediční komisi složenou ze zástupců slovenských výzkumných institucí, která by byla gestorem edičního programu sociologické literatury.

J. Pichňa přednesl pak návrh kandidátky nového výboru a revizní komise Slovenské sociologické společnosti při SAV, který byl jednomyslně schválen. Do výboru byli navrženi tyto kandidáti: J. Jančovičová, J. Košta, D. Sagara, V. Bauch, J. Buncák, A. Helík, J. Karásek, T. Ollík, B. Sabršulová, G. Blaas, E. Gibarti, A. Garďošová, Fr. Kán, I. Kusý, L. Macháček, B. Majdová, M. Májeková, E. Malá, J. Margóč, J. Pichňa, K. Podoláková, J. Schenk, V. Wagner, Sv. Zeman, Vl. Zukaľ a J. Zvara. Jako náhradní členové výboru byli navrženi: K. Gavorová, M. Horanský, Fr. Mach, H. Woleková. Za členy revizní komise byli navrženi: V. Harmadyová, R. Haspra, M. Katriak.

Na závěr jednání bylo přijato usnesení, v němž se konstatuje, že Valné shromáždění zhodnotilo činnost Slovenské sociologické společnosti při SAV od r. 1972, a v němž se vztýčují další úkoly, jako například nutnost soustavné kritiky buržoazní sociologie, rozvíjení činnosti vytvářením poboček Slovenské sociologické společnosti v mimobratislavských centrech, prohlubování spolupráce s jinými společnostmi, především s Československou sociologickou společností při ČSAV, Socialistickou akademií a Vědeckotechnickou společností, rozvíjení kontaktů se sociology ze socialistických zemí, soustavná spolupráce s mladými sociology a aktivizace práce všech sekcí.

Libuše Lišková

Struktura každodenních činností – základní charakteristika způsobu života

(Informace o výsledcích výzkumu časových rozpočtů Pražanů)

V podstatě všechny definice způsobu života, nezávisle na rozdílech v rozsahu a povaze používaných definičních příznaků, přiznávají úlohu klíčového prvku způsobu života životním činnostem. Jejich ustálené formy, vlastnosti a rysy jsou charakteristické pro dosažený stupeň společenského vývoje. Promítá se v nich jak stupeň rozvoje výrobních sil a celková úroveň materiálního bohatství společnosti, tak charakter společensko-výrobních poměrů a s ním související třídní rozvrstvení společnosti. Všechny tyto společenské determinanty se však do života jednotlivců nepromítají přímo, ale v řadě zprostředkování – historických, sociálně ekonomických, kulturních aj. Výsledkem je rozmanitost, variabilita konkrétních podmínek života různých sociálních skupin, tříd a vrstev společnosti, která – aktivně osvojována a zpětně utvářena subjektem – vyúsťuje v reálnou bohatost a mnohotvárnost forem lidského života. Poznat způsob života znamená proto nejen popsat obecné charakteristické vlastnosti životních činností, ale také pochopit složité vazby mezi nimi a rozvojem podmínek života na jedné straně a rozvojem osobnosti a její tvůrčí aktivity na straně druhé.

Výzkum časových rozpočtů Pražanů, který byl uskutečněn v roce 1976 Ústavem pro filosofii a sociologii ČSAV¹, se proto také – v rámci poznávacích možností a mezi techniky samé – pokusil získat nejen výchozí deskriptivní charakteristiky každodenních činností, odvozené od situovanosti činností podél časové osy, ale také některé hlubší infor-

mace o závislostech mezi strukturou životních činností, podmínkami života a názory a potřebami respondenta. V informaci, kterou předkládáme čtenáři na základě první fáze zpracování výzkumu, se opíráme především o údaje charakterizující strukturu a diferenciaci využití týdenního časového fondu základních socioprofesionálních, demografických a dalších skupin. Převážná část použitých statistických dat byla publikována ve statistických informacích vydaných společně Městskou správou ČSÚ a Ústavem pro filosofii a sociologii ČSAV v březnu 1977 pod názvem *Struktura týdenního časového fondu Pražanů na jaře 1976*.

Práce a studium

Více než tři čtvrtiny pražských občanů jsou ekonomicky aktivní a dalších 12 % převážně mladých lidí se studiem připravuje na účast ve společenském pracovním procesu. Čas, který věnují práci nebo studiu (viz tabulka 1), představuje 22–28 % jejich týdenního časového fondu a je základním strukturotvorným a diferencujícím prvkem v systému každodenních činností. Výzkum se pokusil rozložit blok tzv. pracovní doby – tradičně studovaný jako celek – na vlastní práci a ostatní s ní spojené činnosti. Přes relativně nízkou spolehlivost této operace (opírající se jen o výpověď respondenta), která nás nutí interpretovat získané výsledky s vědomím, že jde o jistou idealizaci skutečného stavu, a přes některé problémy s tímto klasifikačním postupem spojené (výzkum nezachytil vazbu pracovní činnosti na normativní pracovní dobu respondenta), přinesl některá zajímavá a společensky významná zjištění:

1. Potvrdil všemi výzkumy časových rozpočtů dokladaný rozdíl v průměrném množství času věnovaného pracovní činnosti muži a ženami. Obohatil však toto zjištění o poznatek, že rozdíl se výrazně snižuje u skupiny zaměstnanců. Čas práce na pracovišti a mimo pracoviště (položky 11 plus 14) v průměrný pracovní den (neuvažovány dny s plnou či částečnou absencí) činil u dělníků 8,0 hodin, u dělnic 6,8 hodin, u zaměstnanců 7,7 hodin a u zaměstnankyň 7,3 hodiny.

2. Vzhledem k tomu, že ve zjištěných údajích je zahrnuta i přesčasová práce (více než polovina zaměstnaných mužů a více než čtvrtina zaměstnaných žen udávají, že pracují přesčas minimálně jednou týdně), přinesl výzkum varovný poznatek o relativně nízkém stupni využití zákonné pracovní doby. Přestože se do výsledků promítá převážně jen le-

¹ Výzkum časových rozpočtů Pražanů (úvodní metodologická informace viz Sociologický časopis 3/1977) uskutečnil pracovníci oddělení pro výzkum utváření socialistického způsobu života ÚFS ČSAV, vedeného doc. dr. B. Filipcovou, CSc. (vedoucí pracovní skupiny dr. J. Vítečková, členové E. Rendlová, V. Rak, dr. H. Jeřábek) ve spolupráci s Městskou správou Českého statistického úřadu v hl. m. Praze, odborem životní úrovně domácností. Výzkum zachytil situaci v terénu v době od 25. 5. do 15. 6. 1976; zúčastnilo se ho 500 domácností zpravodajské

sítě statistiky životní úrovně a v nich 1101 respondentů starších 15 let. Každý respondent zaznamenával primární a sekundární činnosti v průběhu sedmi dnů a poskytl řadu dalších informací. Výzkum použil čtyři technické instrumenty: záznamový deník, dotazník respondenta, evidenční charakteristiku respondenta, evidenční charakteristiku domácnosti. V roce 1977 na jaře bylo provedeno došetření zaměřené na problémy víkendů, dovolených a rodinného hospodářství. Došetření se v době přípravy této informace zpracovává.